Gemeente Lansingerland
T.a.v. (5.1)(2)(e)
(5.1)(2)(e)@lansingerland.nl

Parallelweg 1
Postbus 843
3100 AV Schiedam
T 010 – 246 80 00
E info@dcmr.nl
W www.dcmr.nl

Ons kenmerk	Uw kenmerk	Datum
2328486_5490563		

Contact	Afdeling	Bijlagen
info@dcmr.nl	Reguleren Advies en Omgeving	-

Onderwerp
CONCEPT advies memo thema Lichthinder

Geachte mevrouw (5.1)(2)(e),

Op 30 oktober 2023 heeft de DCMR Milieudienst Rijnmond uw verzoek om advies ontvangen met betrekking tot het beoordelen van de concept memo's voor de verschillende milieuaspecten in het kader van de Omgevingswet.

De gemeente Lansingerland heeft het voornemen om de bruidsschatregels voor een deel aangepast over te overnemen in het omgevingsplan. Hiertoe heeft de gemeente voor verschillende milieuthema's (geluid, trillingen, bodem etc.) memo's opgesteld waarin keuzes zijn gemaakt over specifieke artikelen van de bruidsschat. Per artikel is een keuze gemaakt om de bruidsschatregel over te nemen, te wijzigingen, aan te scherpen of te schrappen. Dit advies heeft betrekking op het aspect lichthinder, voor de overige thema's zal separaat worden geadviseerd. Zoals door de gemeente verzocht dient dit advies als bespreekstuk om gezamenlijk met eventueel ketenpartners de aanpak te bepalen.

Kader
Er is voor dit advies de volgende wet- en regelgeving gehanteerd:
- Omgevingswet;
- Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl);
- Besluit activiteiten leefomgeving (Bal);
- Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl);
- Richtlijn lichthinder van de NSVV;
- ….

Het volgende document is beoordeeld:
- Memo 'Licht in het omgevingsplan' van 30 oktober 2023, opgesteld door Kernteam omgevingsplan, gemeente Lansingerland.

Conclusie
In de memo is aangegeven dat de bruidsschat zoveel mogelijk verwerkt is. Dit komt overeen met de opvatting van de DCMR om de bruidsschat zo veel mogelijk in tact te laten.
Een aantal vormen van verlichting is relevant voor de gemeente: sportvelden en assimilatiebelichting, reclameverlichting, aanstralen van gebouwen en galerijverlichting bij hoogbouw. Een aantal items die is benoemd in de memo heeft betrekking op de slagschaduw en de lichtschittering van windturbines. De voorschriften in het Bal en Bkl met betrekking tot bovengenoemde verlichtingssoorten zijn nog niet definitief vastgesteld. De DCMR volgt deze ontwikkelingen.
In de memo staat een aantal vragen benoemd zoals of er strengere of andere waarden vastgesteld moeten worden bij buitensportverlichting. Deze kunnen in een overleg worden besproken.
Andere dingen die ik wil bespreken met betrekking tot het milieuthema licht zijn:

- Het indelen van de ecologische zones;
- Het implementeren van de NSVV-richtlijn lichthinder in het omgevingsplan;
- Reclame met verlichting;
- Donkertebescherming;
- Bescherming flora en fauna;
- De APV;
- Licht en gezondheid (i.s.m. de GGD).

In de onderbouwing heb ik e.e.a. verwoord over de richtlijn lichthinder van de NSVV. Ook zijn diverse tabellen opgenomen uit die richtlijn die hierbij van belang zijn.

Algemeen
<u>Instrumenten</u>
Verschillende instrumenten zijn van belang als het gaat om de verschillende thema's zoals lichthinder, waaronder de omgevingsvisie en het omgevingsplan. Een gemeente kan zelf bepalen of ze voor bepaalde gebieden doelstellingen in de visie of regels ter voorkoming van lichthinder in het omgevingsplan wil stellen.

Omgevingsvisie
De omgevingsvisie is het beleidsinstrument voor de lange termijn. Hierin kan het voorkomen en toestaan van lichthinder worden verbonden met andere opgaven, en worden gewogen met andere belangen. In de omgevingsvisie kunnen bijvoorbeeld ambities staan met betrekking tot donkertebescherming of lichthinder voor omwonenden en de natuur. Dit kan door diverse gebieden te onderscheiden waarvoor ambitieniveaus worden bepaald. De Richtlijn lichthinder van de NSVV maakt een onderscheid in zones (zie tabel 1) en kan behulpzaam zijn bij het opstellen van de omgevingsvisie. Het lichtaspect is hierdoor mede van belang voor een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit.

Omgevingsplan
In het omgevingsplan kunnen de belangen van toestaan van kunstlicht met andere belangen worden gewogen, en kunnen regels worden opgenomen die burgers en bedrijven binden. Dat kan bij het toestaan van nieuwe functies twee kanten op:

- Is de nieuwe functie met lichtbron passend bij de lichtgevoelige functies in het gebied, en in hoeverre zijn daar regels bij nodig?
- Is de nieuwe gevoelige functie passend bij een bestaande lichtbron, en in hoeverre zijn daar regels bij nodig?

Het omgevingsplan kan bijvoorbeeld ambities bevatten over lichthinder in de openbare ruimte, eventueel in de vorm van omgevingswaarden, maar ook een zorgplicht met betrekking tot lichthinder, beoordelingsregels voor omgevingsvergunningen en bevoegdheden tot het stellen van maatwerkvoorschriften over lichthinder.

Bruidsschat[1]

Bij het opstellen van het omgevingsplan vindt een afweging plaats of er regels nodig zijn om lichthinder en verstoring van de natuur te voorkomen.
Voor lichthinder bij sportvelden bevat de bruidsschat specifieke regels. Het gaat om regels die niet vanuit het Activiteitenbesluit zijn overgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving. De bruidsschat zorgt ervoor dat deze regels landen in het omgevingsplan van de gemeenten. Deze regels kan de gemeente in het omgevingsplan aanpassen en afstemmen op de lokale omstandigheden. De door de gemeente opgestelde memo gaat hier op in.

1) De term 'bruidsschat' wordt gebruikt voor de regels die het Rijk als onderdeel van het Invoeringsbesluit Omgevingswet automatisch toevoegt aan elk omgevingsplan en aan elke waterschapsverordening. In de bruidsschat staan onderwerpen waarvoor het Rijk geen direct werkende regels heeft gemaakt. Het is een bijzondere vorm van overgangsrecht. De bruidsschat is onderdeel van het tijdelijk deel van het omgevingsplan.

MER

Voor alle memo's geldt dat een wijziging van het Omgevingsplan plan-mer-plichtig is als:

a) de aangepaste of aangescherpte bruidsschatregels kaderstellend zijn;
b) de aangepaste of aangescherpte bruidsschatregels leiden tot aanzienlijke milieueffecten en/of significante effecten voor Natura 2000-gebieden;
c) de overige regels van het Omgevingsplan, die worden gesteld met het oog op een evenwichtige toedeling van functies, kaderstellend zijn of leiden tot aanzienlijke milieueffecten en/of significante effecten voor Natura 2000-gebieden.

De gemeente kan bruidsschatregels (na de inwerkingtreding van de Omgevingswet) overnemen, schrappen of aanpassen en aanscherpen binnen de randvoorwaarden van het Bkl, Bal en het Bbl. Ook dient de gemeente rekening te houden met de instructieregels van de provinciale Omgevingsverordening en de regels van de Waterschapverordening. Deze aangepaste bruidsschatregels worden dan onderdeel van het definitieve omgevingsplan. Hiermee wijzigt het definitieve omgevingsplan. De bruidsschatregels gaan bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet van rechtswege over in het tijdelijk deel van het omgevingsplan. Dit is nog geen wijziging van het definitieve omgevingsplan. Een wijziging van het omgevingsplan kan leiden tot de wettelijke verplichting van het opstellen van een plan-MER. Pas wanneer bruidsschatregels (al dan niet gewijzigd) worden opgenomen in het definitieve omgevingsplan, is er sprake van een plan-mer-plicht. Het wijzigen van de bruidsschatregels in het definitieve omgevingsplan is pas mogelijk na inwerkingtreding van de Omgevingswet (1-1-2024).

Het Rijk treft i.s.m. VNG, UvW en IPO voorbereidingen voor het uitvoeren van een plan-mer procedure voor de milieuregels in de bruidsschat (Programma bruidsschat). Het plan-MER voor het Programma bruidsschat beoogt duidelijkheid te geven over eventueel aanzienlijke milieugevolgen van de bruidsschatregels. De reikwijdte en het detailniveau van de plan-MER voor het Programma bruidsschat zijn bij de DCMR nog niet bekend.

Onderbouwing Lichthinder

Algemeen

Er zijn vele locaties denkbaar waar sprake is van kunstmatige verlichting, zoals: (autosnel)wegen, woonkernen, industrie- en bedrijventerreinen, glastuinbouwbedrijven en sportterreinen. Dit kan verschillende soorten negatieve effecten veroorzaken, zoals: hinder voor de mens en langs (rijks)wegen, verstoring van de natuur en horizonvervuiling. De lichthinder die kunstmatige verlichting veroorzaakt hangt af van de aard, intensiteit, duur en plaats van de verlichting. Lichthinder is een thema dat decentrale overheden moeten afwegen. Het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) bevat daarom geen rijksinstructieregels voor lichthinder. Alleen voor kunstlicht in de tuinbouw bij kassen staan rijksregels in het Besluit activiteiten leefomgeving.

Kunstlicht in de tuinbouw bij kassen (assimilatiebelichting)

Voor kunstlicht in de tuinbouw bij kassen (assimilatiebelichting of assimilatieverlichting) staan rijksregels in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal, artikel 4.790). Dit is ter voorkoming van lichthinder en om de duisternis en het donkere landschap te beschermen. Uitgangspunt bij het voorkomen van hinder of verstoring door kunstmatige verlichting is om niet te verlichten als het niet nodig is, dus alleen als er geen alternatieven zijn.

Bij gebruik van verlichting:

- scherm de lichtbron af, zodat deze niet direct zichtbaar is;
- verlicht alleen met geringe oppervlaktehelderheid van de lichtbron;
- gebruik alleen betrekkelijk langgolvig licht;
- gebruik bij verlichting niet meer licht dan nodig is: verlicht alleen wat verlicht moet worden en slechts zo lang als het verlicht moet worden;
- vermijd de risicogebieden (zoals natuurgebieden).

Specifieke zorgplicht Bal

Het Bal noemt lichthinder niet als een specifieke milieubelastende activiteit (mba). Wel kan een lichthinder veroorzakende activiteit een functioneel ondersteunende activiteit zijn bij een mba in de zin van het Bal. In dat geval is de specifieke zorgplicht van het Bal van toepassing op het veroorzaken van lichthinder. De specifieke zorgplicht beschermt namelijk de belangen genoemd in artikel 2.2 van het Bal. En in artikel 2.2, 1e lid, onderdeel c, onder 5, staat lichthinder.

In het Bbl staan onder andere regels over veiligheid, gezondheid, duurzaamheid en bruikbaarheid van bouwwerken. Het Bbl bevat bijvoorbeeld een zorgplicht met betrekking tot het voorkomen van lichthinder bij het mobiel breken van bouw- en sloopafval in paragraaf 7.2.1.

Richtlijn Lichthinder van de NSVV

De NSVV, de Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde, heeft door de Commissie Lichthinder een “Richtlijn Lichthinder” laten omschrijven. Deze richtlijn is opgesteld om de potentiële hinder afkomstig van verlichting te objectiveren. In november 2014 is hiervan een nieuwe uitgave verschenen die alle voorgaande vijf delen samenvat, plus een uitbreiding met richtlijnen voor het voorkomen van lichthinder door lichtuitstraling uit gebouwen en dynamische reclameverlichting. In maart 2020 is opnieuw een update van de richtlijn verschenen. De delen 1 t/m 5 en de vorige drukken komen hiermee te vervallen.
De richtlijn lichthinder was benoemd in de toelichting van het Activiteitenbesluit milieubeheer. Wij toetsen en handhaven binnen het huidige recht ook op de grenswaarden die daarin zijn vastgesteld. Europese wetgeving wordt daar ook in verwerkt. DCMR is van mening dat de richtlijn lichthinder en de tabellen in het omgevingsplan dienen te worden geïmplementeerd. Ook is het van belang dat in het omgevingsplan wordt opgenomen dat bij aanvragen van terreinverlichting, sportveldverlichting, het aanstralen van gebouwen, etc. een lichtonderzoek moet worden ingediend.

Gezondheid
Advies GGD

Ecologische zones

Zone	Omschrijving
E0	Intrinsiek duistere gebieden In het algemeen UNESCO sterrenlicht reservaten, IDA-duisternisgebieden en belangrijke optische astronomische observatoria
E1	Gebieden met een zeer lage omgevingshelderheid In het algemeen natuurgebieden en landelijke gebieden ver van woonkernen
E2	Gebieden met een lage omgevingshelderheid In het algemeen buitenstedelijke en landelijke (woon)gebieden
E3	Gebieden met een gemiddelde omgevingshelderheid In het algemeen stedelijke (woon)gebieden
E4	Gebieden met een hoge omgevingshelderheid In het algemeen stedelijke gebieden met nachtelijke activiteiten, zoals uitgaanscentra en industriegebieden

Tabel 1 - Ecologische zones volgens de NSVV Richtlijn Lichthinder

Verlichtingssterkte

		Omgevingszone				
Te hanteren parameter	**Tijdsperiode (uur)**	**E0 Duisternis-gebied**	**E1 Natuur-gebied**	**E2 Landelijk gebied**	**E3 Stedelijk gebied**	**E4 Stadscentrum/ Industriegebied**
Verlichtings-sterkte E_v in lx	Dag en avond 07:00-23:00	n.v.t.	2	5	**10**	25

op relevant geveldeel c.q. vensteropening	Nacht 23:00-07:00	n.v.t.	0,1	1	2	5

Tabel 2: - Grenswaarden voor de maximale verlichtingssterkte ter voorkoming van lichthinder van omwonenden

Lichtsterkte

Tabel 3 - Grenswaarden voor de maximale lichtsterkte van armaturen of delen van samengestelde armaturen in de richting van omwonenden ter voorkoming van lichthinder

Licht-technische parameter	**E-zone**	**Tijdsperiode**		**Armatuurgroepen in A_ρ in m²**					
				$0 < A_\rho \leq 0{,}002$	$0{,}002 < A_\rho \leq 0{,}01$	$0{,}01 < A_\rho \leq 0{,}03$	$0{,}03 < A_\rho \leq 0{,}13$	$0{,}13 < A_\rho \leq 0{,}5$	$A_\rho > 0{,}5$
Maximale lichtsterkte armatuur (I in cd)	**E0**	Dag en avond		0	0	0	0	0	0
		Nacht		0	0	0	0	0	0
	E1	Dag en avond	*Ondergrens* *Bovengrens*	*500 <* 0,38*d* *< 2500*	*500 <* 0,82*d* *< 2500*	*500 <* 1,69*d* *< 2500*	*500 <* 3,25*d* *< 2500*	*500 <* 6,63*d* *< 2500*	2500
		Nacht		0	0	0	0	0	0
	E2	Dag en avond	*Ondergrens* *Bovengrens*	*2500 <* 0,74*d* *< 7500*	*2500 <* 1,69*d* *< 7500*	*2500 <* 3,25*d* *< 7500*	*2500 <* 6,50*d* *< 7500*	*2500 <* 13*d* *< 7500*	7500
		Nacht		500	500	500	500	500	500
	E3	Dag en avond	*Ondergrens* *Bovengrens*	*2500 <* 1,12*d* *< 10000*	*2500 <* 2,47*d* *< 10000*	*2500 <* 4,94*d* *< 10000*	*2500 <* 9,75*d* *< 10000*	*2500 <* 19,50*d* *< 10000*	10000
		Nacht	*Ondergrens* *Bovengrens*	*600 <* 0,38*d* *< 1000*	*600 <* 0,82*d* *< 1000*	*600 <* 1,69*d* *< 1000*	*600 <* 3,25*d* *< 1000*	*600 <* 6,63*d* *< 1000*	1000
	E4	Dag en avond	*Ondergrens* *Bovengrens*	*5000 <* 1,82*d* *< 25000*	*5000 <* 4,03*d* *< 25000*	*5000 <* 8,19*d* *< 25000*	*5000 <* 16,90*d* *< 25000*	*5000 <* 33,80*d* *< 25000*	25000
		Nacht	*Ondergrens* *Bovengrens*	*1000 <* 0,38*d* *< 2500*	*1000 <* 0,82*d* *< 2500*	*1000 <* 1,69*d* *< 2500*	*1000 <* 3,25*d* *< 2500*	*1000 <* 6,63*d* *< 2500*	2500

Opmerking 1 *d* is de afstand tussen de omwonende en de armatuur in meters.
Opmerking 2 A_ρ is de schijnbare oppervlakte van de armatuur, gezien vanuit de omwonende.

Luminantie

Oppervlakte	**Lichttechnische parameter L_{gr} in cd/m² voor de verschillende omgevingszones**				
	E0	**E1**	**E2**	**E3**	**E4**

luminantie reclamebord of – object met oppervlak < 0,4 m²	< 0,1	50	500	750	1000
idem met oppervlak 0,4 - < 2 m²	n.v.t.	30	300	500	750
idem met oppervlak 2 – < 5 m²	n.v.t.	20	200	300	500
idem met oppervlak 5 – < 10 m²	n.v.t.	15	150	200	300
idem met oppervlak 10 - < 20 m²	n.v.t.	0	100	150	200
idem met oppervlak 20 - < 50 m²	n.v.t.	0	75	100	150
idem met oppervlak 50 - < 100 m²	n.v.t.	0	50	75	100
idem met oppervlak ≥ 100 m²	n.v.t.	0	5	10	25

Tabel 4 - Grenswaarden voor de maximaal toegestane oppervlakteluminantie

Frequentie categorieën

Categorie	Frequentie f	Beschrijving	Voorbeeld
f1	f ≤ 0,166 Hz (Δt ≥ 6 sec.)	Vrijwel statische beelden	Ledscherm met slideshow zonder overgangseffect, billboard, bushok poster, brandstofprijzendisplays
f2	0,166 Hz < f < 0,5 Hz	Wisselende beelden	Ledscherm met slideshow met overgangseffect, wegmarkering, lichtkrant
f3	0,5 Hz ≤ f < 24 Hz	Snel wisselende beelden	Apothekerskruis, lichtkrant, stroboscoop, knipperlicht
f4	f ≥ 24 Hz	Bewegend beeld, vloeiend	Videobeeld, reclameboodschap of live-uitzending

Tabel 5 - Frequentie categorieën

Compensatiefactor

Categorie	Omgevingszone				
	E0	**E1**	**E2**	**E3**	**E4**
f1	n.v.t.	0	1	1	1
f2	n.v.t.	0	0	0,6	0,6
f3	n.v.t.	0	0	0	0,4
f4	n.v.t.	0	0	0,6	0,6

Tabel 6 – Compensatiefactor (de tabel uit het beleid van de gemeente Rotterdam is strenger dan deze tabel uit de richtlijn).

ULR Upward Light Ratio

Lichttechnische parameter	Omstandigheden		Zone			
		E0	E1	E2	E3	E4
Upward Light Ratio (ULR)		0	0	0,025	0,05	0,15

Tabel 7 – ULR (Upward Light Ratio)

Nadere informatie

Voor aanvullen de informatie kunt u contact opnemen met de heer (5.1)(2)(e) [redacted],
telefoon 010-2468 [redacted] of e-mail (5.1)(2)(e) [redacted]@dcmr.nl.

Ons kenmerk
2328486_5490563

Hoogachtend,
(5.1)(2)(e)
teammanager afdeling Reguleren, Advies en Omgeving

DCMR maakt gebruik van digitaal vaststellen, daarom ontbreekt een zichtbare handtekening